

oor een eigen
zou hebben
lous" tot inzet

niet nieuw. Er
over het „be-
n beginsel is
re reformatie-

pen: heeft het
beginnel der
ititethisch? In
it bliken, van
iding" te spre-
anstands, dat
n aan de pole-
nissel" der Af-
over het onder-
matorische be-
deerde begin-
astgeknoopt in
erlijke insti-
tut of onrecht.
oog, dat dan
usschen zone-
lers van den-
men kan, dan
at het inzicht
een „eigen be-
ou het kunnen
ook velen, die
en in het ge-
heid prikkelen.
vraag nader in
igen beginsel",
scheidten van
veel het aan
plaatstoa?

twistgesprek-
op een goud-
„beginnel"

n hebben ge-
der Afschei-
n eigen „theo-
ij deze onder-
j dan verder,
ginsel" stelde,
tinatie-leer, of
scheidingslitte-
van den vrijen
vatting, of in
Gezangen", of
gezelschappen"
elijk verband;
vaccinatie-bo-
ten, nog meer
der Afschei-

oort door de
de punt, waar-
dijk ging, naar
elijk zijn, het
de dagen der
of welk ander
geïsoleerd, ge-
et is gemaakt

tsing van die
it uit de dagen
zich van het

noeien met de
l" is te ver-
a en woorden-
die alle ooit
gevat, dat de
werkprogram-
p hun strijd-

wonderlijk. De
n wetenschap,
al-economische
et gebied der
zeer bijzondere
ie vraag naar
een „eigen

beginnelsen,
ginselen. Gods
mers, daarmee
vel beginselen
vel er uit af-
reed", nooit
leerd" in de
naar een be-
et goed zijn —

haar belijde-
gaf, die soms
van „beginse-
n het gezegde
steeds weer te
en openbaring
r belijdenis is
t. Hierin onder-
van vereeni-

chanteerden naam,
erdient.

gingen, welke vaak in haar statuten bepalingen opnemen, waarvan een deel veranderlijk heet, en een ander deel onveranderlijk. Zulke onveranderlijke artikelen echter bevat de kerkelijke belijdenis niet. Al haar artikelen zijn veranderlijk; zoodra iemand aantoonen kan, dat zij strijden met de Schrift, zal de kerk volgens bij voorbaat gegeven verklaring ze onmiddellijk willen veranderen. Daarom kan de kerk — zal zij haar eere behouden — geen verkondigster van bepaalde beginselen als zoodanig wezen, afgeleide beginselen, waarin ze in onveranderlijke statuten zich bindt, of voor de propaganda waarvan zij zich garant stelt. Zij is meer, veel meer: ze is predikster van de in de Schrift gegeven openbaring Gods. Daaraan acht zij zich zelf gebonden, en daaruit weet zij haar eigen leven opgekomen.

Ook bij elke reformatie van de kerk zal het dus hierom gaan moeten: of de kerk zich van deze haar heerlijkheid en van haar hoogen ernst bewust blijft, en of ze de praktische consequentie daaruit trekt. Opent de kerk een strijd voor een „eigen beginsel", voor een „eigen idee", legt zij zulk een „eigen beginsel" aan anderen op, zonder teruggang naar en blijvende confrontatie met Gods Woord, dan is de reformatie van de kerk als daad van haar zelf reeds onmogelijk geworden. En wat zij dan als „reformatie" aandient, dat verdient dien schoonen naam niet. Het is een werk der secte.

En ditzelfde geldt natuurlijk voor allen, die in de kerk op dezelfde wijze voor een „eigen beginsel" strijden. Ook zij vallen onder het onbarmhartig oordeel, dat over alle secte gaat; en dat blijft zoo, al is het kerkelijk instituut, waartegen ze strijden, ook nog zoo verdorven.

Slechts wie ten principale afziet van het alternatief van „eigen beginsel" tegen „eigen beginsel", en naar de Schrift terug wil keeren, kan in de kerk man van reformatie heeten.

Zoo was het immers ook in de dagen van Luther en Calvijn. Zij kwamen ook niet op voor iets „eigens", iets nieuws, maar voor het oude, voor hetgeen „van den beginne" in en van de kerk zelf was. Zij hebben geen eigen lievelingsgedachten tegenover de haeresieën der Roomsche kerk gesteld, doch slechts de kerk herinnerd aan wat zij nog zelf had: de openbaring, het Woord van God, om, ware het mogelijk, weer daaraan de kerk te binden. Zij hebben getracht, uit het lichaam der kerk de innerlijke tegenstrijdigheid, waaraan zij laboreerde, weg te nemen, opdat zij ophouden zou, een huis te zijn, dat tegen zich zelf verdeeld was. Zoo hebben zij gepoogd, de kerk af te brengen van haar zelfverhinderend in het dienen van God naar den eisch der oudste symbolen, de oorspronkelijke openbarings-inhouden, die immers nog steeds geteld werden onder de schatten der kerk. Het adagium: „alleen door het geloof" is wel ná den reformatietijd het slagwoord geworden, waarin de reformatie zich kenbaar maakte, maar „van den beginne" was het alzo niet: het was niet één stelling, maar het waren er vijftien negentig, waarmede Luther zijn reformatische actie heeft ingezet. En in die 95 stellingen tracht hij de kerk te bevrijden van de doodende tweeslachtigheid en dubbelzinnigheid waaraan zij dreigde ten gronde te gaan.

Precies datzelfde kan men zeggen van de Nederlandsche reformatie in de voorgaande eeuw, die bekend staat als: de Afscheiding. In den grond der zaak ging het bij haar niet om een bepaalde theologie, want de theologie der afscheiding is een fictie. Het ging in haar om de Canones en de Kerkorde van Dordrecht. En deze werden slechts hierom „het credo" en de kerkbestuursnorm der Afscheiding, omdat zij het eigendom der kerk zelf waren, of geweest waren. Het was een roep om terugkeer tot een kerkelijke belijdenis, die niet officieel was afgeschaft, maar in de praktijk krachteloos geworden.

K. S.

Belsazar's feest; vis comica.

Rijnlandsche Kb. en de Bazuin meldten reeds, dat een hervormd predikant een preek heeft laten drukken, waarin het plotseling heengaan van een der bezoekers van de gereformeerde afscheidingsherdenking te Utrecht werd aangegrepen voor het opstellen van een parallel tussen deze vergadering en het feest van Belsazar, de geheimzinnige hand aan den muur. Tot mijn verwondering heeft ook prof. dr. Hugo Visser den moed, zulke dingen te zeggen; hetgeen zelfs nog van hem verbaast. En dr. Kromsigt, de redacteur van „De Gereformeerde Kerk", neemt het bericht over. De professor van Leiden komt zoo op te merken:

„Er was dus eene disharmonie, die tot een schrijnende dissonant klom, toen in de feestvergadering stilte, onverwacht en onopgemerkt, wijl onzienlijk, de doodsengel bleek binnen geslopen. Niemand had hem daar kunnen verwachten! (het uitroepsteeken is van den hooggeleerden Visser zelf, wij behoeven dus niet meer te zeggen, dat ieder hem wel verwachten kon, K. S.) Hij verscheen even geheimzinnig als het phantastisch handschrift op den muur in Belsazar's paleis."

Tot zoover deze hoogleeraar in de theologie, eertijds predikant, en zielszorger, ook in gevallen

van plotseling sterfgeval. Moge de Heere de familie Visser bewaren voor zielszorg, à la Prof. Visser, wanneer in de familie plotseling iemand heengaat. Nadat prof. V. dit schreef, klom de doodsengel plotseling binnen in een hervormd wijkgebouw. Moge de familie van den toen heengegangenen hervormden predikant geen brief van rouwbeklag ontvangen hebben van prof. dr. Hugo Visser. Dit zijn nare dingen, om in de krant te zetten; maar men moet weten, op welk peil de kerkelijke strijd tegenwoordig door sommige volksvoorlichters gebracht wordt.

Overigens: dr. Kromsigt, J. Ch., neemt het artikel over. Nadat het „Congres van Gereformeerden" gehouden was, nam een onzer bladen een artikel van dr. Kromsigt over, om te bewijzen, dat de Heere in het midden was. Kan men op zulk geconstateer van 's Heeren aanwezigheid nog iets aan, wanneer men iemand zóó lichtvaardig hoort constateeren, dat de Heere ergens niet aanwezig was? Wat hebben wij aan een stemmings-stukje, dat vandaag, als er iets gebeurd is, dat den redacteur niet aanstaat, den Heere laat verschijnen als in Belsazar's paleis, en morgen, als er een ding gebeurd is, waarover de redacteur in zijn nopjes is, wijl het een triomfje voor zijn dwaalleermeester beteekent, hem laat schrijven over de „kennelijke nabijheid" van den Heere?

Zulke „voorlichting" zegt ons niets. We hebben in een gereformeerd blad liever met argumenten te doen, dan met stemmings-stukjes van dr. Kromsigt. Een volgenden keer tapt deze weer uit het vat der dialectische theologie... die zoo hartig protesteeren kan tegen het „beschikken" over „Gods tegenwoordigheid"....

Theorieën! Wind!

Als de heeren boos zijn, dan „beschikken" zij den éenen keer over den afwezigen, of liever, in toorn aanwezig, en den anderen keer over den in genade en gunst aanwezigen God....

„Vis comica", om met De Standaard te spreken.

K. S.

Hernieuwd Apollinarisme?

V.

Uit hetgeen tot dusverre beloofd werd moet, naar wij meenen, duidelijk zijn, dat de constructie van Apollinaris een totaal andere is, dan de opvatting welke wij meenen te moeten verdedigen. Het is niet wel denkbaar dat de moderne psychologie zou terugvallen in de beschouwingswijze van Apollinaris. Het denken over psychologische vraagstukken heeft niet om niet een historie van zestien eeuwen doorgemaakt, sinds Apollinaris zijn gedachtengang verdedigde.

De feitelijke gegevens, die de zielkunde sindsdien verzameld, maken het den psycholoog onmogelijk om tot het gedachtenschema van Apollinaris terug te keeren. Daarom moet men dan ook niet pogen om de opvatting van een psycholoog van dezen tijd uit te drukken in de termen van Apollinaris.

Maar evenzeer moet men nu op zijn hoede zijn tegenover een ander gevaar.

Men moet ook niet pogen een opvatting, die eenige eeuwen stand hield en die algemeen als de orthodoxe werd beschouwd à tort et à travers te gaan verdedigen met wapens, eensdeels ontleend aan het tuighuis der materialistische school, en anderzijds stomp geworden in den strijd tegen de vele aanvallers.

Wat toch is het merkwaardige?

Bij den aanval, die op onze opvatting werd ondernomen ging de aanvaller uit van een psychologische opvatting, die niet alleen uitermate aanvechtbaar is met de feiten, maar die bovendien slechts te verdedigen is met wapenen, die verschaft zijn door Kant en na hem door de materialisten.

Wat het eerste betreft valt het op, dat de bezwaren tegen des aanvallers opvatting, ontleend aan het feit van de erfelijkheid, met geen woord werden genoemd.

Nu meen ik één van tweeën te mogen eischen van iemand die op wetenschappelijke wijze zijn standpunt verdedigt en eens anders standpunt aanvalt. Ik meen te mogen eischen dat hij óf de argumenten van den tegenstander ontzenuwt óf aantoonde dat bij zijn opvatting deze argumenten even goed tot hun recht komen.

Feiten zijn nu eenmaal feiten. En het spijt mij wel dat ik het zeggen moet, maar wie de psychische erfelijkheid ontkent, negeert de feiten.

In de tweede plaats valt het op, dat men in den gedachtengang van de door mijn opponent verdedigde opvatting toch eigenlijk geen weg weet met het „ik" des menschen. Door mijn opponent wordt de stelling verdedigd: „de „ik" of persoon is een „complementum existentiae", „een formeel bepaling".

Deze uitspraak is wel zeer merkwaardig. Wat

beteekent het woord complementum? Een complementum is een „aanvulsel". Het komt van een werkwoord dat „aanvullen", „vólmaken", „geheel vullen" beteekent. Het werkwoord kan ook beteekenen: „vóleindigen", „volkomen maken".

Existentie is afgeleid van het woord dat beteekent „voor den dag komen", „ontstaande voor den dag komen", „ontstaan", „worden"; in den voltooid tegenwoordigen tijd ook: „aanwezig zijn". Men kan dus existentie zoowel vertalen door ontstaan als door bestaan of bestaanswijze. Complementum existentiae beduidt dus: een aanvulsel voor het ontstaan, of een aanvulsel om te kunnen bestaan.

Nu is een complementum altijd iets. Een complementum kan niet niets zijn, want dan is het geen aanvulsel meer. Vrijwel juist wordt het woord dan ook in de wiskunde gebruikt, wanneer men zegt dat een hoek plus zijn complement 90 gr. zijn. Door dat complement komt er iets bij; dat complement is in werkelijkheid iets. De opvatting dat het „ik" een complementum existentiae is, kan ik dan ook van harte toejuichen. Het „ik" kan alleen dan wat zijn, als het werkelijk substantie heeft, indien het in en voor zichzelf bestaande gedacht kan worden. De term „complementum existentiae" wordt en werd dan ook in de dogmatiek, gelijk wij reeds eerder zagen, meermalen gebruikt.

Maar nu komt mijn opponent ineens met een synoniem. Dat synoniem is: „formeel bepaling".

Een formeel bepaling is natuurlijk niet iets substantieels. Wat het precies is, is moeilijk te zeggen. De term is ietwat duister. Wat wordt er formeel bepaald door het „ik"? De persoon is een formeel bepaling, zoo kan ik ook zeggen volgens mijn opponent. Het is wel vreemd: de persoon des menschen een formeel bepaling. Als Paulus zegt: „Ik doe de zonde niet", dan beteekent dat dus dat de formeel bepaling van Paulus de zonde niet doet. Wanneer men in de dogmatiek spreekt over het wedergeboren „ik", beteekent dat dan een wedergeboren formeel bepaling? We willen een paar zinnen uit Kuypers „Gemeene Gratie" trachten weer te geven op zulk een wijze, dat wij telkens het woord „ik" vervangen door „formeel bepaling". De lezers begrijpen het dus goed: we nemen een oogenblik aan dat het eigenlijke „ik" niets anders is dan een formeel bepaling en dat wij nu dus voor „ik" altijd mogen substitueeren „(mijn) formeel bepaling".

We nemen den zin uit Kuypers „Gemeene Gratie" Dl. II bld. 307; te druk.

„Onze formeel bepaling had zich van God afgewend; zij stond dus in ongeloof. Nu wordt die formeel bepaling weer naar God toegewend en staat zij dus in geloof. En verder is er dan niets aan toe te voegen, overmits de dood zulk een uit den omtrek van ons leven wegneemt. Met de lijnen die van onze formeel bepaling naar dien omtrek uitgingen, hebt ge in dat geval dan niets te maken. De dood breekt dit alles af. Onze formeel bepaling is geheel vrij gemaakt, in den dood".

Een ander voorbeeld, bld. 305.

„Onder het middelpunt (van ons leven) verstaan wij onze formeel bepaling in het centrum van ons wezen, en tegenover onze levensuitingen genomen, is dat dan één. Maar beschouwt nu dat middelpunt op zichzelf, dan springt het in het oog, hoe ook hier weer te onderscheiden valt, enerzijds tusschen onze neigingen, ons verstand en onzen wil, en anderzijds tusschen onze formeel bepaling, die in deze drie werkt. Mijn formeel bepaling neigt, mijn formeel bepaling denkt, mijn formeel bepaling wil. In de formeel bepaling vinden de neiging en het verstand en de wil het vereenigingspunt. Hieruit blijkt dat men ook in het middelpunt zelf van ons wezen weer te onderscheiden heeft: 1o. de kern ervan in onze formeel bepaling, en 2o. de onderscheidene bewegingen of functiën van die formeel bepaling. En is die eenmaal goed gevat, dan zal men terstond inzien, hoe alleen die formeel bepaling, als binnenste kern, blijft wat zij is..."

Deze twee voorbeelden mogen voldoende zijn om te laten zien hoe zeer onaanvaardbaar de constructie is die het „ik", „de persoon" een „formeel bepaling" noemt.

Wordt er dan ook in dat geval een formeel bepaling wedergeboren? Is het een formeel bepaling die onder den ban der zonde ligt? Is het een formeel bepaling die verantwoordelijk is tegenover de wet?

...

De begrippen „complementum existentiae" en „formeel bepaling" dekken elkaar in geen enkel opzicht.

Maar vanwaar dan nu dit zoo merkwaardige verschijnsel?

Wel, beide termen zijn van elders ontleend. Daartegen is geen bezwaar. Men mag vrij termen van anderen gebruiken.

Maar de term „complementum existentiae" stamt uit de Gereformeerde dogmatiek; en de term „formeel bepaling" stamt uit de Duitsche materialistische psychologie, die den term op haar beurt ontleende aan Kant.